

УДК 329.055.5(100)(049.3)

Тања Милошевић*

Марија Ћорић
*Екстремна левица:
идеолошки аспекти
левичарског екстремизма*
Институт за политичке
студије
Београд, 2016.

Књига др Марије Ћорић по имену „Екстремна левица: идеолошки аспекти левичарског екстремизма“ представља трећу монографију ове изузетне истраживачице која је, заједно са својим монографијама по имену „Хули-

ганизам: насиље и спорт“ и „Екстремна десница: Међународни аспекти десничарског екстремизма“ у потпуности проучила и представила појам екстремизма, врло атрактивног друштвеног и политичког феномена, у свим његовим појавним облицима.

Ауторка је успела да се на 207 страна ове књиге позабави не само екстремним формама левице, већ левицом као вишедеценијски институционално и државно етаблираним феноменом, који је у своје време био и „господар живота и смрти“, а који данас у нешто измењеном појавном облику поново ступа на светску позорницу екстремизма. Узевши у обзир да левица свакако има бурну историју, те да се њен појавни облик мењао током година, др Марија Ћорић је у овој изузетној монографији представила не само насиље екстремне левице, већ и „идеолошке премисе као и програматске одреднице, али и политичке слогане који су без обзира на степен своје вредности, оставили мањи или већи историјски траг као идеолошка потка левичарског екстремизма“. Пратећи левицу од њеног настанка до савременог доба,

* Војна академија, Универзитет одбране.

ауторка нас кроз своју књигу води на историјско путовање, пружајући својим читаоцима једну свеобухватну научну дескрипцију и објашњење феномена научног екстремизма.

Сама књига подељена је на седам поглавља, при чему се ауторка јасно одлучила да се у прва три поглавља позабави дефинисањем појмова екстремизам, левица и левичарски екстремизам, чиме је створила основу за даље проучавање екстремне левнице. Након тога, узевши у обзир да „основу сваке идеологије представљају идеје које теже да се реализују у пракси“, ауторка је наредна три поглавља посветила дефинисању идеје и идеологије, идеолошким основама левичарског екстремизма, као и односу идеолошки фундаментарног екстремизма и глобализације. Круну рада ове ауторке представља последње, седмо поглавље, које се бави најзначајнијим облицима и актеријама савременог левичарског екстремизма, при чему се ауторка позабавила не само страним земљама, већ и нашим локалним левичарским екстремистима. Стога, може се рећи да је ауторка врло прикладно свој рад поделила

на три целине, у којима свака представља неизбежну и неопходну „основу“ за проучавање наредне.

Као што је већ речено, прво поглавље посвећено је одређењу и дефинисању самог појма екстремизма, при чему ауторка већ на почетку поглавља указује на значај проучавања овог феномена наводећи податак да „само на претраживачу *google books* се у овом тренутку налази 593 000 књига и других текстова који у наслову садрже реч „екстремизам““. Почевши од етимологије саме речи екстремизам, ауторка „реч по реч“ гради своју дефиницију, крећући се „границама дозвољеног“, то јест, дефинисањем пре свега самих „граница дозвољеног“, које дефинитивно представљају кључан термин приликом дефинисања самог екстремизма. Ауторка „границе дозвољеног“ дефинише као „границе нормалног“, „које су одређене претежно демократским вредностима модерног друштва које су оличене на првом месту у законима, потом у обичајима, друштвеним, религијским нормама и сл.“. Затим, како је екстремизам јако тешко одредити из разлога што га

многи поистовећују са њему сродним феноменима као што су тероризам, радикализам, фанатизам, популизам и фундаментализам, др Ђорић је у кратким цртама приказа-ла кључне разлике које раздвајају и детерминишу дате термине.

Ово прво поглавље је др Марија Ђорић у потпуности посветила задатку дефинисања екстремизма, полазећи најпре од Аристотела, који је још у давна времена у својим делима тврдио да „крајности (*akrai*) нису добре, и да сваки грађанин грчког полиса треба да тежи умерености (*mesotes*)“⁴. Након Аристотела, осамдесетих година 20. су Уве Бакес (Uwe Backes) и Екхард Јесе (Eckhard Jesse) поставили темељ за изучавање екстремизма, када су овај феномен научно одредили. Ауторка своје дефинисање екстремизма првобитно заснива на дефиницији професора др Драгана Симеуновића, да би касније приложила и своју свеобухватну дефиницију екстремизма, која гласи: „Екстремизам је понашање и мишљење у сфери политике, које се налази на граници дозвољеног, са тенденцијом да се та граница пређе, а што је у супротности са правним,

обичајним и културолошким нормама једног друштва. Као такав, политички екстремизам је увек непожељна појава, из разлога што је кореспондира са вредносним системом савремене демократије јер директно подрива правну државу и владавину права. Његова круцијална карактеристика је употреба насиља, или склоност ка насиљу (која се не мора увек реализовати)“⁴. Даље, ауторка нам пружа различите класификације екстремизма, почевши од поделе према циљевима, при чему се екстремизам дели на идеолошки мотивисан екстремизам (који се даље дели на левичарски и десничарски екстремизам), затим етносепаратистички екстремизам, и верски фундиран екстремизам (екстремизам секти и екстремизам фундиран на интерпретацијама великих религија). На основу актера, екстремизам се дели на индивидуални, екстремизам организација, група, покрета и партија, и институционални екстремизам. Према методама које екстремисти користе, екстремизам се дели на класични, самоубилачки, сајбер и нарко-екстремизам, док се према степену насиља екстремизам дели на насилни и

ненасилни. Према средствима које користи, екстремизам се може делити на класични, биохемијски и нуклеарни екстремизам, док се у зависности од времена настанка екстремизам дели на стари и нови екстремизам.

Друго поглавље је ауторка посветила дефинисању појма левице, указујући на чињеницу да „[и]ако је у 18. веку када се први пут профилише као идеолошка опција представљала интересе незадовољне буржоаске класе, већ у 19. веку заступа интересе радничке класе, да би у 20. и 21. веку левица регрутовала своје поборнике претежно из редова незадовољних студената и угрожених мањина (сексуалних, националних, расних, итд.)“. Ауторка такође наглашава да саму левицу одликују следеће круцијалне карактеристике, без обзира на време и место појављивања: једнакост, колективизам и колективна својина, социјална правда, атеизам и револуционарна мисао. Поред тога, др Марија Ђорић приказала нам је у својој књизи и различите начине класификације левице, почевши од поделе на „стару“ и „нову“, према спремности на употребу насиља, односу

према државним институцијама, до поделе према програмско-циљној оријентацији. Може се приметити да су утопистичка, револуционарна, заштитно-вигиланстичка и реформистичка левица најдоминантнији појавни облици екстремне левице. У овом поглављу се Марија Ђорић такође позабавила и односом левице и деснице, при чему је најзначајнији критеријум за разликовање ова два феномена њихов однос према једнакости и слободи.

Треће поглавље, насловљено „Левичарски екстремизам“ представља уобличавање и спајање два претходно дефинисана термина, „левица“ и „екстремизам“ у један, левичарски екстремизам. Значајно је нагласити да је ауторка овом својом књигом дала значајан допринос научној теорији, узевши у обзир да је у овом одељку изнедрила и своју дефиницију левичарског тероризма, која гласи да овај термин представља „понашање и мишљење на граници дозвољеног са тенденцијом да се та граница пређе, својствено покретима, групама и организацијама (ређе појединцима) које се служе комунистичко-анархистичким мето-

дима и средствима. Основни циљ левичарских екстремиста јесте стварање сопственог виђења правде и једнакости у друштву уз употребу насиља, што овај феномен чини непожељним уз савременој демократији. У овом поглављу је ауторка такође представила и основне карактеристике левичарског екстремизма, а такође се посветила и анализи различитих форми политичког насиља генерисаног овим типом екстремизма.

Узевши у обзир да „основу сваке идеологије представљају идеје које теже да се реализују у пракси“, врло је јасан разлог укључивања поглавља по имену „Од идеје до идеологије“ у садржај ове књиге. „Човек, као једино рационално биће поседује способност умног промишљања, па самим тим и одговорност за реализацију одређених идеја“, а идеологија је врло значајна за проучавање екстремне левнице баш због тога што сваки човек има одређену идеју, а свака екстремна левичарска групација има идеологију којом се води. Стога, ауторка је у следећем поглављу, насловљеном „Идеолошке основе левичарског тероризма“, након пружања детаљног објашњења

идеологије, приказала социјализам, анархизам, еколошizam и феминизам као идеолошке основе левичарског екстремизма.

„С обзиром да живимо у доба глобализације које подразумева процесе денационализације и десуверенизације, веома је значајно истражити однос између политичког екстремизма и глобализације“, тврди др Марија Ђорић, ауторка ове књиге. Ове две појаве неоспорно константно утичу једна на другу, баш због тога што, иако постоји врло јасна разлика између начина деловања и идеала левичара и десничара, они увек глобализацију сматрају својим непријатељем. „Док левичари оптужују глобализацију за сиромашење ионако већ сиромашних и протестују против финансијских моћника који стварају све веће социјалне и економске неједнакости у свету, екстремни десничари критикују глобализацију због идеје денационализације и десуверенизације, које директно подривају њихов колективни идентитет“.

Широм света, левичарски екстремизам се јавља у ликовима различитих актера и идеја, али се увек јавља као

производ борбе за права угрожених група и мањима, „тежећи реализацији како опште, тако и индивидуалне правде, а сама „граница раздвајања“ умерених од екстремно левичарских идеолошких опција је свакако насиље. Стога, ауторка последње поглавље своје књиге посвећује управо овим актерима, концентришући се пре свега на САД, Велику Британију, Грчку, Италију и Шпанију, али и нашу државу. Ово поглавље представља круну рада др Марије Ђорић, узевши у обзир да овај пут проучавања термина који су значајни за разумевање екстремне левнице, као и теоријску подлогу саме екстремне левнице, завршавамо анализом примера левичарског деловања у датим државама. Што се САД тиче, ауторка истиче да су на простору ове земље најактивније левичарске групе, покрети и организације које се радикално баве питањем заштите животне средине, а које спадају у категорију еко-екстремиста. Међу најистакнутијим актерима на америчкој сцени јављају се *Earth First!*, *Earth Liberation Front*, *Animal Liberation*, *Environmental Life Force (ELF)*, а ауторка путем

примера аката извршених од стране ових организација детаљније описује начине организовања еко-екстремиста, њихове идеале, као и методе које користе. Ауторка прави јасну паралелу између САД и Велике Британије, уочавајући да се и у Великој Британији екстремна левица јавља у виду еко-тероризма, наводећи пре свега деловања организација као што су *The Band of Mercy*, *Animal Liberation Front*, *SHAC (Stop Huntington Animal Cruelty)*, *ELF (The Earth Liberation Front)* и *ARM (Animal Rights Militia)*. С друге стране, „иако је левичарски финансиран екстремизам и тероризам актуелан у Грчкој неколико деценија уназад, пораст насиља иза којег стоји екстремна левица кореспондира са економском кризом у којој се налази Грчка од 2008. године“, уочава ауторка. Лоша економска ситуација изнедрила је неке нове, али и „пробудила“ неке старе групе и покрете, међу којима су сада актуелни *Завера ватрених хелија*, *Златна зора*, *Револуционарна борба*, *Н17*, *ЕЛА*, *Секта револуционара*, и друге. Италија, као земља са традицијом анархистичке мисли и акције, тренутно је

сведок „склапања пакта“ између анархистичке и еколошке левице, који је изнедрио *Неформалну анархистичку федерацију* и *Нове црвене бригаде*, а јасно је да у Италији „данас постоји нова генерација терориста која је спремна да употреби насиље зарад остварења својих политичких циљева“. Што се европских земаља тиче, битно је нагласити да „екстремна левица има снажно упориште у Шпанији још од грађанског рата (1936-1939), а њене идеје су услед све веће економске кризе поново актуелне и данас. Организована кроз велики број група, она свој најдеструктивнији облик постојања испољава кроз левичарски тероризам“, а најактивније екстремно левичарске организације и групе у Шпанији су *GRAPO* и *Federación Anarquista Ibérica (FAI)*, с тим што ова потоња представља „громобран“ испод кога се окупљају остале анархистичке групе, покрети и организације, док *GRAPO* представља изузетно виолентну групу, „која је и данас актуелна и која представља озбиљан проблем за безбедносни систем Шпаније“. Последње, али не и најмање значајне странице ове књиге

ауторка посвећује екстремним левичарским групама и организацијама на територији Србије, наглашавајући да је левица на нашим просторима, „узимајући у обзир да је наша земља скоро изашла из стања грађанског рата у бившој СФРЈ у којој су етнички конфликти инспирисани пре свега национализмом“, била потиснута десницом. Међутим, „са појавом светске економске кризе, све већим девастирањем средње класе у Србији и наглим падом животног стандарда, на нашој политичкој сцени су се створили повољни услови за развој екстремне левице“. Најактивнија српска левичарска група јесте *Анархосиндикалистичка иницијатива (АСИ)*, која за циљ има побољшање економског и социјалног положаја радника у Србији, као и стварања синдиката незапослених.

Књига др Марије Ђорић нас детаљно упознаје не само са феноменом екстремне левице, већ и са значењем и подробном анализом термина уско везаних и свакако значајних за проучавање овог феномена. Почевши од дефинисања екстремизма, а затим и левице, ауторка полако гради и детаљније осликава

појам екстремне левице кроз простор и време, од његовог настанка, па све до данас. Дефинисање самог појма пропраћено је усмеравањем пажње ове ауторке и ка другом значајном термину уско везаном за појам екстремне левице, а то је идеологија. Након теоријског одређења, Марија Ђорић нам пружа увид у идеологије које су постале основа левичарског екстремизма, међу којима су најзначајније социјализам, анархизам, екологизам и феминизам, при чему у посебном одељку детаљније обрађује однос идеолошки фундираног екстремизма и глобализације. Као круну свог рада, ауторка пружа читаоцу шансу да своје досадашње знање исписано на претход-

ним страницама употреби „у пракси“, пружајући нам увид у деловање различитих организација широм света, али и у нашој земљи. Стога, књига „Екстремна левица: идеолошки аспекти левичарског екстремизма“ др Марије Ђорић се свакако може сматрати „бисером“ у оквиру литературе која се бави овом тематиком, узевши у обзир да на један свеобухватан и исцрпан начин проучава не само екстремну левицу и екстремне левичаре, већ и све појмове које чине срж овог феномена, те представља својеврсан уџбеник који сваком стручњаку, али и знатижељном читаоцу може пружити исцрпна знања на тему идеолошких аспеката левичарског екстремизма.